

Олена Володимирівна ПЕТРУШКА

к.е.н., доцент, Західноукраїнський національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2065-8825>

e-mail: petrushka888@ukr.net

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано актуальність вдосконалення державного фінансового контролю. Визначено основні проблемні питання, які стримують розвиток системи вітчизняного державного фінансового контролю. Розглянуто основні теоретичні основи фінансового контролю, визначено основні аспекти управління державною власністю. Доведено необхідність дотримання принципу ризик-орієнтованості у реалізації фінансового контролю. Окреслено низку заходів, здійснення яких сприятиме вдосконаленню системи як зовнішнього, так і внутрішнього державного фінансового контролю у сфері управління державними фінансами.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, фінансово-бюджетна сфера; зовнішній та внутрішній фінансовий контроль

ВСТУП

Реалізація сучасної державної політики передбачає виділення фінансових ресурсів для здійснення різноманітних соціально-економічних, освітніх, культурних та інших програм розвитку суспільства. Інститут фінансового контролю покликаний забезпечити як використання виділених коштів за призначенням, а й поповнення державного бюджету. Державний фінансовий контроль сприяє розвитку економіки держави, забезпечує справедливий розподіл її національного доходу, фінансову стабільність та національну безпеку, що досягається за допомогою результативного та раціонального управління державними фінансами.

Необхідність в ефективному контролі над витратами державних коштів зумовлена сьогоднішнім, адже діючий механізм державного фінансового контролю в Україні повною мірою не забезпечує захисту прав та інтересів кожного суб'єкта фінансових відносин. Наявні проблеми та суперечності в галузі державного фінансового контролю мають негативний вплив на його ефективність і помітно стримують розвиток фінансової системи держави загалом.

МЕТА роботи полягає у дослідженні проблемних питань системи державного фінансового контролю в Україні та пошуку напрямів його вдосконалення та посилення у сучасних умовах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою даного наукового дослідження є аналіз наукових статей, монографій вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичних даних та нормативно-правових актів, ресурси мережі Інтернет. У процесі наукового дослідження використано методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Функціонування ефективної, якісної та прозорої системи державного фінансового контролю значно підвищує рівень довіри до держави як власних громадян, так і зарубіжної спільноти, а також створює необхідні умови для розвитку бізнесу, економічного зростання країни, формування сприятливого інвести-

ційного клімату тощо [1.с.36].

Серед основних недоліків функціонування державного фінансового контролю можна виділити відсутність єдиної регламентації до здійснення внутрішнього та зовнішнього державного фінансового контролю за рівнями бюджетної системи, зайва формалізація процедур внутрішнього контролю, відсутній зв'язок між результатами оцінювання якості фінансового менеджменту та внутрішнього державного фінансового контролю, складність забезпечення функціональної незалежності та організації роботи внутрішнього аудиту в умовах кадрових та фінансових обмежень, слабка орієнтація на системну роботу, спрямовану на зменшення бюджетних ризиків.

Все це передбачає необхідність розроблення заходів, спрямованих на посилення державного фінансового контролю, зробити його систему прогресивною та дієвою, яка б забезпечувала легітимність використання фінансових ресурсів держави та їх цільовий характер використання. Важливо побудувати таку систему державного фінансового контролю, яка б відповідала вимогам демократичного суспільства повною мірою, і відповідно сприяла б ефективнішому розвитку вітчизняної фінансової системи.

Оскільки бюджетні кошти – невід'ємний складник державної власності, то першочерговим завданням постає необхідність управління об'єктами державної власності. У процесі управління державною власністю виділяють два основні аспекти: облік об'єктів державної власності та контроль за використанням об'єктів державної власності (зокрема фінансовий контроль). Ряд дослідників розглядає таку систему функцій державного управління, реалізованих, зокрема, й у сфері управління державною власністю: а) функції, що впливають на об'єкти управління; б) функції управління, реалізовані відносно самої системи управління. Виходячи з функцій управління державною власністю можна визначити основні напрями вдосконалення фінансового контролю у цій сфері:

– вдосконалення нормативно-правового регулювання всієї системи державного фінансового контролю у сфері управління державною власністю, включаючи

фінансовий контроль на регіональному та муніципальному рівнях;

– концентрація фінансового контролю не лише на фінансових потоках від продажу чи використання об'єктів державної власності, а й на ефективності управління цими об'єктами;

– до об'єктів фінансового контролю повинні включатися всі суб'єкти, які використовують бюджетні кошти та об'єкти державної власності, зокрема державні корпорації [2].

Побудова ефективної системи державного фінансового контролю повинна відповідати таким вимогам: економічній ефективності, комплексності та пріоритетності, якісному інформаційному забезпеченню, безперервності розвитку та вдосконаленню контролю, єдності та оптимальному рівню централізації, компетентності та сумлінності контролерів тощо [1 с. 35-36].

Окрім цього, успішне функціонування системи державного фінансового контролю можливе за умови дотримання принципу ризик-орієнтованості [3 с. 16]. Ризик-орієнтований підхід у системі державного фінансового контролю має бути спрямований на: встановлення в управлінні ризиками стратегічних цілей; використання власних та зовнішніх якісних даних у прийнятті управлінських рішень; релевантність показників ефективності контрольної діяльності у рамках державного фінансового контролю [4 с. 126], що можна досягти за допомогою збалансованості кількісних та якісних показників. Повне впровадження у систему державного фінансового контролю такого підходу значною мірою мінімізує загальне адміністративне навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності та одночасно збільшить результативність державного фінансового контролю. Важливим моментом у впровадженні ризик-орієнтованого підходу є розроблення єдиного класифікатора ризиків та стандартів планування контрольних заходів, які проводяться в рамках державного фінансового контролю.

Водночас варто зазначити, що в умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування важливим є побудова сучасної моделі системи державного фінансового контролю на місцевому рівні, яка б відповідала європейським стандартам розвитку. Згідно з вимогами ЄС зовнішній незалежний фінансовий контроль повинен здійснюватися Рахунковою палатою України та її регіональними представництвами, внутрішній фінансовий контроль – Міністерством фінансів

України, зокрема Державною податковою та митною службами (за надходженням обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів) та внутрішніми службами контролю та аудиту у складі місцевих органів влади та аудиторами у бюджетних установах (за витрачанням коштів місцевих бюджетів та трансфертів з місцевих бюджетів).

Основні дієві заходи, що сприятимуть вдосконаленню як системи зовнішнього, так і внутрішнього державного фінансового контролю, на нашу думку, мають бути спрямовані на: орієнтацію оцінювання якості виконання бюджетних повноважень; роботу, спрямовану на зменшення бюджетних ризиків [5, с. 44-45]; аналіз механізмів внутрішнього контролю та їхню оптимізацію; стандартизацію внутрішнього аудиту; спрощення документообігу; формування даних, які містили б інформацію про виявлені порушення під час здійснення контролю у фінансово-бюджетній сфері; систематичне оновлення переліку порушень; участь об'єктів контролю у засіданнях з розгляду результатів контрольних заходів; використання даних інформаційних систем з метою виявлення порушень та ризиків у діяльності об'єктів контролю; розроблення рейтингів ефективності діяльності об'єктів контролю; створення єдиної інформаційної системи забезпечення уповноважених органів державного фінансового контролю; посилення взаємодії органів державного фінансового контролю з правоохоронними органами; розроблення концепції системи планування контрольних заходів у фінансово-бюджетній сфері та її реалізацію.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна зазначити, запропоновані заходи із вдосконалення державного фінансового контролю дадуть змогу сформулювати єдиний підхід до його планування та здійснення, що забезпечить більш ефективне та глибоке здійснення контрольних заходів, які дозволять зосередити увагу уповноважених органів контролю на суб'єктах контролю, які є найбільш проблемними. Очевидно, що вдосконалення дієвості державного фінансового контролю можна досягти за допомогою ревізійно-аналітичних заходів, спрямованих на координацію та систематичний інформаційний обмін між фінансовими й контролюючими органами стосовно забезпечення виконання бюджетів різних рівнів.

Список використаних джерел

1. Романів Є.М., Долбієва Д.В. Необхідність та напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні як вимога сьогодення. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2016. № 2/1(19). С. 35-38.
2. Алексеев А.С. Совершенствование государственного финансового контроля. *European science*. 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovershenstvovanie-gosudarstvennogo-finansovogo-kontrolya>
3. Борисоглебская Л.Н. Государственные и муниципальные финансы. *Финансирование социальных услуг*. М., 2020. С. 24.
4. Ільченко О.О. Фінансовий контроль господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи вирішення. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 жовт. 2018 р.). Київ, 2018. С. 124–127.
5. Басанцов І. Інститут державного фінансового контролю: вдосконалення на часі. *Фінансовий контроль*. 2011. № 1. С. 44-48.

References

1. Romaniv Ye.M., Dolbyieva D.V. The necessity and directions of improvement of the system of state financial control in Ukraine as a requirement of today. *Scientific Journal "ScienceRise"*. 2016. No. 2/1(19). pp. 35-38. (in Ukrainian).
2. Alekseev A.S. Improving state financial control. *European science*. 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovershenstvovanie-gosudarstvennogo-finansovogo-kontrolya> (in Russian).

3. Borisoglebskaya L.N. State and municipal finance. *Financing social services*. Moscow, 2020. P. 24. (in Russian).

4. Ilchenko O.O. Financial control of economic activity of budgetary institutions: problems and solutions. *Ukraine's development strategy: financial, economic and humanitarian aspects: materials of the V International scientific and practice conference* (Kyiv, October 17, 2018). Kyiv, 2018. pp. 124–127. (in Ukrainian).

5. Basantsov I. Institute of State Financial Control: Improvement over time. *Financial control*. 2011. No. 1. pp. 44-48. (in Ukrainian).

Olena PETRUSHKA

PhD in Economics, Associate Professor, West Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2065-8825>

e-mail: petrushka888@ukr.net

MODERNIZATION OF THE SYSTEM OF STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

Introduction. State financial control contributes to the development of the state's economy, ensures a fair distribution of its national income, financial stability and national security, which is achieved through effective and rational management of state finances. Existing problems and contradictions in the field of state financial control have a negative impact on its effectiveness and significantly restrain the development of the state's financial system in general.

The purpose of the paper is to study the problematic issues of the state financial control system in Ukraine and to find directions for its improvement and strengthening in modern conditions.

Results. Among the main shortcomings of the functioning of state financial control, it is possible to highlight the lack of a single regulation for the implementation of internal and external state financial control at the levels of the budget system, excessive formalization of internal control procedures, the lack of connection between the results of the assessment of the quality of financial management and internal state financial control, the difficulty of ensuring functional independence and organization of internal audit work in conditions of personnel and financial restrictions, weak orientation to systemic work aimed at reducing budgetary risks. Successful functioning of the state financial control system is possible if the principle of risk-orientation is observed. A risk-oriented approach in the state financial control system should be aimed at: establishing strategic goals in risk management; use of own and external quality data when making management decisions; the relevance of indicators of the effectiveness of control activities within the framework of state financial control, which can be achieved by balancing quantitative and qualitative indicators.

Conclusion. The proposed measures to improve state financial control will allow for the formation of a unified approach to its planning and implementation, which will ensure a more effective and in-depth implementation of control measures, which will allow to focus the attention of authorized control bodies on the subjects of control, which are the most problematic. It is obvious that improving the effectiveness of state financial control can be achieved with the help of audit and analytical measures aimed at coordination and systematic information exchange between financial and control bodies regarding the implementation of budgets at different levels.

Keywords: state financial control, financial and budgetary sphere; external and internal financial control